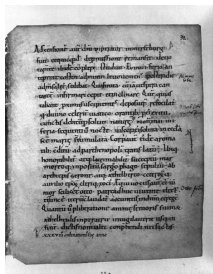

KSIĄŻĘ BOLESŁAW ZAJMUJE ZIEMIE ŻAROWIAN!

Kolejna odsłona konfliktu Bolesława zwanego Chrobrym z cesarzem Henrykiem II Świętym.

Jak zapisał pod datą A.D. MVII (1007) wielbny Thietmar syn Zygfryda von Walbeck: *"[Boleslavus] autem Luzzi, Zara et Selpuli denuo occupat et non longe post Budisin civitatem presidio Hermanni comitis munitam socer invidus possedit"*, czyli krótko mówiąc książę Bolesław ponownie zajął obok ziem Łużyczan i Stupian również sąsiednie ziemie plemienia Żarowian.

Według ekspertów nazwa plemienia może pochodzić od:

słowa *żuraw*, bowiem okoliczne bagniste łąki były (i częściowo nadal są) naturalnym siedliskiem tych ptaków, *zara* lub *zora* albo *zor* - zorza poranna, jako, że poganie o wschodzie słońca oddawali cześć swoim bogom, *zara* - kwaśna łąka, których w regionie nie brakowało.

KRÓL MIESZKO POKONAN.

Niszczycielski najazd odwetowy cesarza. Niepewny los Żarowian.

Mieszko w 1025 r., w kilka miesięcy po śmierci ojca, sławnego Bolesława, koronował się. Początkowo z sukcesami kontynuował antycesarską politykę ojca. Udało mu się sprzymierzyć z Wietelami, z którymi organizował wyprawy na terytorium cesarstwa. W 1030 najechał Saksonię i spalił Hamburg, starając się uprzędzić przygotowywaną wyprawę cesarza Konrada II. Saski kronikarz zapisał: „po przejściu wojsk Mieszka trawa nie chciała rosnąć”. W odwecie Konrad II w połowie września 1031 r. wyruszył przeciwko Mieszkowi, a ten w obawie przed atakiem Jarosława Mądrygo ze wschodu oddał Niemcom Miłsko i Łużyce, odpowiadający stosunkom śląskim.

ROZPOCZĘŁA SIĘ BUDOWA FARY.

Soravia a.d. 1207. Oto powstaje na naszych oczach pierwszy murowany kościół na ziemi Żaran. Nowa budowla nie będzie stała w centrum dawnego grodu (planowana tu jest budowa mniejszego kościoła pw. Piotra i Pawła, który zastąpi wcześniejszą drewnianą świątynię), ale w nieco dalej, bliżej traktu solnego z Lipska do Wrocławia. Ostatecznie zakończenie prac planowane jest na XV w. W tym czasie uwzględnione zostaną wszelkie zmiany w modzie i sztuce murarskiej.

Na zdjęciu najstarsza część fary.

DZIEWINOWIE WŁAŚCICIELAMI ŻAR.

Znamienity a roztropny książę Henryk Brodaty oddał dominium żarskie rycerskiemu rodowi.

Vratislavia a.d.1210. W związku z planami przejścia Łużyc książę Henryk nadał Drwinom (Dziewinom) dominium żarskie – prawdopodobnie w zamian za wieś Devin niedaleko Wołowa, która stała się własnością kościoła w Ścinawie. Podjęto zadanie uporządkowania układu urbanistycznego tworzącego się miasta. Niedaleko osad, które dały początek miastu wzniesiono otoczony fossa zamek. Przypuszcza się, że to właśnie Henryk Brodaty dał impuls do rozpoczęcia przemian w kierunku ujednoczenia statusu prawnego i przejścia kontroli nad handlem, które to przemiany umożliwiły nadanie formalnych praw miejskich w 1260 roku.

Żary otrzymały przywilej lokacyjny.

Civitas Soravia a.d. 1260. Albrecht Dziewin nadał Żarom przywilej lokacyjny wedle prawa magdeburskiego. Na jego mocy centrum miasta stanie się plac 90 x 80 m pomiędzy trzema dotychczasowymi ośrodkami przedlokacyjnymi. Wytyczono też regularną siatkę ulic i przystąpiono do budowy murów miejskich, do których przylgną w południowo – zachodniej części zabudowania konwentu braci od św. Franciszka z Asyżu. W północno – zachodnim narożniku ukończona zostanie budowa zamku, prace nad nim zaplanowano na 122 lata.

Czy to Dziewinom zawdzięczamy tajemniczą łękawicę w centrum herbu Żar?

WIELKIE PLANY BIBERSZTAJNÓW.

Panowie Biberstajni, którzy objęli panowanie po rodzie von Pack w 1355 r. mają wielkie plany: zdobyć silną pozycję pośród sąsiadów, walczyć o wpływy u króla Czech, stworzyć państwo stanowe Żary – Trzebiel, dbać o szpital, dobre stosunki z żagańskimi augustianami a nawet bić własną monetę. Realizację tych planów gwarantuje silna pozycja rodu na pograniczu śląsko - łużyckim.

Makieta zamku Bibersteinów z 1428 r.

CESARZ NADJE WYGASŁE LENNO PROMNICOM.

Zasłużony śląski ród powiększył swe włości o państwo stanowe Żary - Trzebiel.

Promnitzowie to stary dolnośląski ród znany od początków XV wieku. Rodowe gniazdo to Wichów oraz Lasocin koło Kożuchowa w księstwie głogowskim. Baltazar Promnic (zm. 1562), został w 1539 r. mianowany biskupem wrocławskim, nabył on kompleks majątków składający się z wolnych państw stanowych: Pszczyna na Górnym Śląsku i Żary na Łużycach. Za państwo stanowe Żary - Trzebiel zapłacił w 1558 roku 124 000 złotych reńskich. Rozpoczęło się tym samym trwające przeszło 200 lat trwające panowanie Promniców w Żarach.

Nauki Lutra zdobywają wielu zwolenników.

A.d. 1527. Jak donoszą z Zagania nowy opat tutejszych augustianów (od 1521 r.), syn mistrza sukienniczego, Paweł Lemberg stał się gorącym propagatorem nowin wittenberdzkich. Począł zmieniać liturgię a nawet samą regułę zakonną w myśl nauk głoszonych przez potępionego przez papieża i cesarza Marcina Lutra. Spowodowało to bunt braci zakonnych i ucieczkę Lemberga do Zielonej Góry. Ale i tam nie zaznał spokoju i wyjechał tego roku do Wittenbergii, gdzie wzorem swego mistrza zrzucił zakonną habit i pojął za żonę byłą zakonnice a ślubu udzielił im sam Luter.

Także Michał Neander (1525-1595) słynny niemiecki humanista i filolog rodem z Żar, który studiował u Melanchtona w Wittenberdze, również był zwolennikiem i uczniem Lutra.

ECHA WOJNY TRZYDZIESTOLETniej.

Czechy tracą łużyce, które przechodzą pod panowanie saskie.

Fragmety kroniki Juliusza Belowa:

1618 – Żołnierz, który zostawił w ciąży 3 kobiety a później zamordował, rozrywano obcęgami, łamano na kole, a potem spalono.
1626 – Wielkie przemasze wojsk Wallensteina oraz innych cesarskich żołnierzy.

Z bólem zawiadamiamy, że z ziemskiego padou odszedł do Pana roku pańskiego 1280 r.

Albrecht Dzewin

To Jemu miasto zawdzięcza pierwsze Privilegium, to on założył wieś od swego imienia Olbrachtowem zwaną.

Za duszę zmarłego modlą się córka Jadwiga z mężem Ulykiem I Packiem.

Według legendy Jan II Biberstein podbił na rozkaz cesarza Karola IV Magdeburg. Pokonane miasto miało zapłacić Janowi pewną sumę pieniędzy, na jego cześć postawić na rynku czerwonego jelenia (rodowy herb) a jemu i jego następcom musieli przysłać na zamek w Żarach zaprzężoną w sześć białych koni furę z solą. Parobek musiał zostawić obok fury bat, otrzymywał dukata napiwku i pieszo wracał do Magdeburga. I tak było do 1512 r..

Bity w Żarach pfening Jana III Bibersteina 1340 – 1424 (panował od 1410)

Fara ukończona.

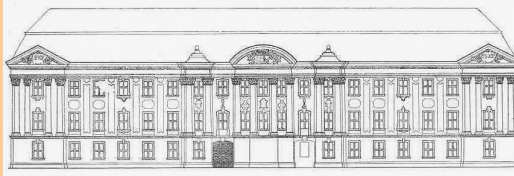

Budynek największej żarskiej świątyni został ukończony w XV w.

1627 – Wiele przemarszów wojsk i wielka bieda.
 1630 – Przybył do Żar i przemaszerował po raz piąty Wallenstein.
 1634 – Oblegali Austriacy 15 tygodni miasto i państwo stanowe, mieszczenie i chłopstwo strasznie na tym ucierpieli.
 1637 – Złożenie hołdu księciu elektorowi saskiemu.
 1639 – Miasto zostało doszczętnie splądrowane przez Szwedów, wzięli większą ilość mieszczańskich synów do niewoli, wzięli do samego środka miasta i rabowali.
 1640 – 1643 – Ciągłe przemarsze wojsk i nakładanie ciężarów. We wrześniu nastąpił taki mróz, że wszystko, co jeszcze było na polach zamrzło i w rezultacie pola pozostały niezaorane.
 1648 – Przeciągnął tędy ostatni szwedzki generał Wirtenberg, kazał sobie dać ślub w kościele i ofiarował garść dukatów.

Hrabia Erdmann II wybrał projekt swego pałacu.

Zwyciężył nowoczesny projekt słynnego włoskiego architekta Giovanniego Simonettiego. Prace zaplanowano na 20 lat – zakończenie w 1726 r.

Koronowane głowy w Żarach.

Kilkakrotnie w Żarach gościł Król Polski i elektor saski August II Mocny, był tu m.in. w latach: 1700, 1705, 1718, 1730 i 1731. 6 września 1706 r. gościli również król szwedzki Karol XII oraz jego stronnik Król Polski Stanisław Leszczyński. W 1748 r. w drodze do Rzeczypospolitej przez miasto przejechał August III wraz z ministrem Henrykiem Brühlem i wielką świtą.

Po prawej: *Orszak królewski przez Hotelem de Pologne (Gospoda pod Żółtą Sową) – rycina z 1730 r.*

Nowy kapelmistrz na dworze hrabiego Erdmanna II.

W sierpniu 1704 roku w "Hotelu de Pologne" zatrzymał się 23 - letni magister praw Georg Philipp Telemann, bardziej znany jako Dyrektor Collegium Musicum i organista przy lipskim kościele św. Mateusza. Przybył tu na zaproszenie hrabiego Promnitsa jako sławny kompozytor i dyrygent. Na stanowisku kapelmistrza zastąpił Wolfganga Kaspara Prinza. 63-letni Prinz nie krył zadowolenia, że dzieło jego życia przechodzi w godne ręce a do końca swoich dni łączyła go z Telemannem przyjaźń. Telemann pozostał w Żarach do połowy roku 1706. Potem odbył on szereg podróży po Polsce, do Warszawy, Krakowa i Pszczyny. Do Żar wrócił na początku 1708 roku. Georg Philipp Telemann, obok Jana Sebastiana Bacha, został uznany za najwybitniejszego kompozytora niemieckiego XVIII wieku a nie obca była mu okrasie żarsko - pszczyńskim w latach 1704 - 1708 fascynacja polską muzyką ludową.

SKANDALICZNY KONIEC PANOWANIA PROMNICÓW.

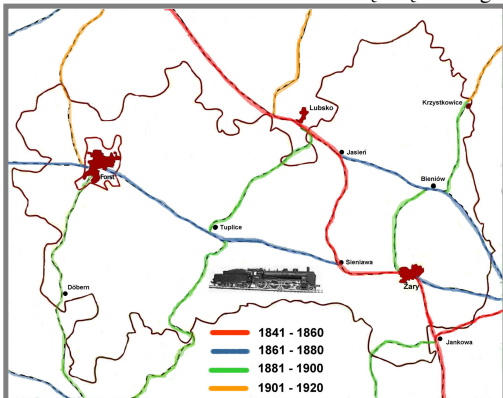
Po śmierci wielce zasłużonego hrabiego Erdmanna II w 1744 r. władzę nad państwem stanowym objął syn jego. Podczas pobytu w Paryżu poznał nieodpowiednie towarzystwo, wdał się w pojedynki i zabił w nim jakiegoś księcia za co trafił do Basytii. Tylko dzięki wpływowi krewnych i odpowiednim sumom pieniędzy mógł wrócić do Żar. Po 4 latach małżeństwa rozwiódł się z księżniczką von Carolath, choć już od dwóch lat księżniczka przebywała u rodziców, przez ten czas księżę płacił jej alimenty a po rozwodzie wypłacił jej aż 40 tysięcy talarów. Po rozwodzie hrabia nadal trwonił pieniądze i zadłużał się, a najgorsze były jego miłosne związki z kobietami niskiego stanu. Mieszczka, niejaka Lukas stwierdziła, że jest ciężarna i zarządała ślubu. Podobno, gdy hrabia wyjechał do Wiednia ona podążyła za nim i żyła tam z nim, a hrabia nie szczędził jej drogich prezentów. Chęć lekkiego życia i długi sprawiły, że państwo stanowe stało się własnością elektorów saskich i tak było do kongresu wiedeńskiego, gdy przegrana Saksonia straciła na rzecz Prus trzecią część swego terytorium.

Kapitalizm z ludzką twarzą.

Erdmann Hoffmann pochodził z rodziny o tradycjach sukienniczych pochodzących z XVI w. Na pocz. lat 20. XIX w. otworzył pierwszą mechaniczną przędzalnię, aby zdobyć rynek rosyjski i wejść na rynek skandynawski, dotąd opanowany przez produkty angielskie. Dyspozycja Hoffmanna realizowała bogate jak na ówczesne czasy świadczenia socjalne tj. odprawy emerytalne, renty powypadkowe, zakaz zatrudniania młodocianych poniżej 16. roku życia a także wypłacania zasiłków macierzyńskich (tzw. Muttergeleder). Był także wielkim filantropem, fundując nowy szpital i jeden z pierwszych w monarchii pruskiej ośrodek szkolno – wychowawczy dla dzieci głuchoniemych, który do dzisiaj istnieje. Zmarł 16 kwietnia 1856 r.

Od lewej szkoła dla głuchoniemych, obok fabryka Hoffmanna.

Komitet miast nadodrzańskich pokonany.

Pierwsza linia kolejowa powstanie według projektu żarsko – gubińskiego sojuszu wspartego przez Żagań.

Towarzystwo Kolei Dolnośląsko – Marchijskiej 1 września 1846 r. oddało oficjalnie do użytku pierwszy odcinek kolei na Ziemi Żarskiej ten oddano w pełni do użytku, choć już 5 lipca wjechał na żarską stację pierwszy pociąg próbny z Legnicy. Pierwszy oficjalny pociąg relacji Berlin – Wrocław przejechał przez Żary i Lubsko 13 września. 1 października 1846 r. doszło z kolei do otwarcia tzw. Odnogi Dolnośląskiej – z Żar, Jankowę przez Żagań do Głogowa.

Obok: Linie kolejowe w Powiecie Żarskim (Kreis Sorau).

Miasto pięknieje w wieku pary i postępu.

Dzięki aktywności mieszkańców w okresie intensywnej industrializacji zachowana została architektura i układ przestrzenny starego miasta, utworzona została promenada wzdłuż dzisiejszej ulicy Podwale i park na pl. Łużyckim. Przywrócono świetność hrabiowskiemu

ogrodowi zwierzęcemu, czyli Zielonemu Lasu, który stał się miejscem rekreacji, w 1864 r. wybudowano kamienną wieżę widokową na Gołębim Wzgórzu, by stamtąd obserwować zachwycającą panoramę a przy dobrej widoczności również Sudety. W parku miejskim pod Wzgórzem Winnym żarski oddział Riesengebirgsverein prowadził winiarnię.

Pierwsze samoloty na żarskim lotnisku.

W 1936 r. żarscy szybownicy musieli opuścić swe pole wzlotów na północy miasta. Na tym miejscu powstać ma szkoła lotnicza. Rozmawialiśmy z mechanikiem nowych maszyn, panem Hermanem (na zdjęciu po lewej):

MŻ: Cóż to za maszyny stoją w hangarze?

H: To lekkie maszyny treningowe typu Klemm Kl - 25, to bardzo udana konstrukcja, choć nie tak dobra jak polskie RWD, które wygrały turniej Challenge.

MŻ: Czy tylko takie samoloty będą stacjonować na naszym lotnisku?

H: Nie, w przyszłości pojawią się „Ciotki Ju” (Ju -52) i inne wielosilnikowe maszyny, ponieważ szkoła kształcić będzie pilotów bombowców i maszyn sportowych.

Miasto w ruinie.

11. kwietnia 1944 to jeden z najczarniejszych dni w historii miasta. 108 bombowców B - 17 Flying Fortress 8 Armii Powietrznej USAAF zniszczyły i uszkodziły znaczną część miejskiej zabudowy. Celem były znajdujące się w mieście zakłady lotnicze Focke - Wulf.

Kłeska III Rzeszy. Wielka Trójka przyznaje Żary Polsce.

Photo © USA C-1861 The "Big Three" at Potsdam, ca. late July 1945

Poczdam 2 sierpnia 1945 r. Mocarstwa, które pokonały III Rzeszę, stwierdziły w IX rozdziale układów poczdamskich o przekazaniu Polsce terenów leżących na wschód od Odry i Nysy Łużyckiej. Polska otrzymała także formalnie upoważnienie do wysiedlenia z przejętych ziem ludności niemieckiej. Wskazuje to jednoznacznie, że w przyszłości nie należy się spodziewać zmiany stanowiska mocarstw wobec polskiej granicy zachodniej, a jej kształt określony w Poczdami zostanie potwierdzony w układach pokojowych z Niemcami.

SUKCES ŻAR W TRUDNYM OKRESIE PRZEMIAN

W Żarach najszybciej można było odczuć przemiany ustrojowe. Jako jeden z pierwszych zakładów państwowych w Polsce zbankrutował największy pracodawca, jakim była „Bawelna”. Upadły także inne zakłady przemysłu lekkiego, z którego słynęło od wieków miasto. Jednak dzięki polityce władz miejskich udało się przyciągnąć nowych inwestorów. W 1994 r. powstał Kronopol, który jest największym zakładem przemysłowym województwa. Rozwija się także intensywnie branża szklarska. Duże inwestycje poczynił, zarówno miejscowy kapitał jak np. Hart SM a także międzynarodowy jak Saint Gobain. Na potrzeby przemysłu motoryzacyjnego pracują Pol-Orsa i Karmann Ghia. Obok nich dużymi zakładami są Poli-Eco (tworzywa sztuczne) i Spomasz (konstrukcje metalowe) a także wiele innych mniejszych firm. Żary to miasto dynamicznie rozwijającego się przemysłu.

Największy festiwal rockowy w Europie.

W latach: 1997, 1998, 1999, 2001, 2002 i 2003 Fundacja Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy organizowała największy na naszym kontynencie festiwal „Przystanek Woodstock” - podczas ostatniej żarskiej edycji festiwalu padł nie pobity rekord ok. 400 tys. uczestników.

Żary dbają o tradycję

Dzięki rewitalizacji na początku XXI w. Żary wypiękniały. Pojawiły się także elementy małej architektury nawiązujące do bogatej przeszłości miasta.

Uczelnia wyższa znowu w Żarach.

W budynku dawnej Wyższej Szkoły Przemysłu Tkackiego 3 kwietnia 2004 r. zainaugurowała swą działalność Łużycka Wyższa Szkoła Humanistyczna im. Jana Benedykta Solfy.

Publikacja Urzędu Miasta w Żarach z okazji 750. rocznicy lokacji miasta. Opracowanie i ilustracje: Rafał Szmczak